

Andrzej Miotk

"Ecclesia in America : wybrane problemy Kościoła w Ameryce Południowej w świetle posynodalnej adhortacji Jana Pawła II", Jarosław Różański, Warszawa 2003 : [recenzja]

Forum Teologiczne 5, 173-177

2004

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

solidarności oraz współpracy. Doświadczenie oraz dzieje świata nie dają podstaw do zbytniego optymizmu. Intelktualiści planowali, tworzyli programy społeczne oraz wymyślali idee „powszechnego szczęścia”, wcielając je w życie i to niejednokrotnie za pomocą wojen oraz krwawych rewolucji. Jednakże bez względu na plany oraz działania prawie zawsze było inaczej niż tego pragnęli. Może nie bezpośrednio, jednak na takie zjawiska wskazywali myśliciele tej miary: A.J. Toynbee, F. Fukuyama czy S.P. Huntington. Jak w rzeczywistości potoczą się drogi globalizacji, zmierzające do międzynarodowego ładu świata, czy do pogłębienia się różnic i dezintegracji? Czy zatem świat zmierza do apokalipsy? F. Major, jako autor opracowania *Przyszłość świata* oraz jako dyrektor Biura Analiz i Prognoz UNESCO, widzi taką możliwość, jednak wierzy też, że istnieje szansa jej uniknięcia, a przynajmniej zrobienia wszystkiego, by sam „człowiek” nie był jej przyczyną. Omawiana pozycja jest wśród literatury podejmującej zagadnienia związane z globalizacją, propozycją wyjątkową. Na szacunek, ale i krytyczny osąd zasługuje sposób odpowiedzialnego podchodzenia do planetarnych zagadnień. Waleru poznawczego w niczym nie obniża autorytet instytucji, z powodu której książka została napisana. Każdy, kto szuka uniwersalistycznego, globalnego myślenia, które dla ocalenia i tworzenia warunków przyszłości wydaje się być nieodzowne, winien poznać jak wiele wnosi prognoz oraz zaleceń to opracowanie.

ks. STEFAN EWERTOWSKI

Jarosław Róžański OMI, *Ecclesia in America. Wybrane problemy Kościoła w Ameryce Południowej w świetle posynodalnej adhortacji Jana Pawła II*, wyd. Missio–Polonia, Warszawa 2003, s. 344.

Tylko w wielości i różnorodności sytuacji historycznych i społecznych można doświadczyć pełniej samoobjawienia się Boga. Katolickość Kościoła epoki globalizacji stoi przed historycznym zadaniem mediacji między integralnością i pełnią wiary a wymianą i komunikacją międzykulturową. Od stopnia realizacji tego wyzwania możemy mówić o „nowej katolickości” w sensie kształtowania się uniwersalnej wspólnoty kościelnej.

Aby odpowiedzieć na te zadania Kościół podjął w ramach jubileuszu 2000-lecia chrześcijaństwa pogłębioną refleksję nad kluczowymi problemami Kościołów na pięciu kontynentach świata. Dokonało się to w ramach pięciu Synodów Biskupich, poświęconych kolejno: Afryce (1994), Ameryce (1997), Azji (1998), Oceanii (1998) i Europie (1999). Syntezy z obrad synodalnych

i refleksja nad bogatym materiałem ukazały się w formie adhortacji apostołskich. *Ecclesia in America* z 22 stycznia 1999 r. jest drugą z „kontynentalnych” adhortacji apostołskich, będących plonem obrad Zgromadzenia Specjalnego Synodu dla Ameryki, które miało miejsce w Watykanie w dniach 16 XI – 12 XII 1997 r. Ten liczący 147 stron dokument, w przekładzie redemptorysty Radosława Jaszczuka (s. 243–338) stanowi swego rodzaju „streszczenie” działalności misyjnej na kontynencie, który gromadzi prawie połowę ogółu katolików, żyjących na świecie.

Publikacja J. Różańskiego zawiera – oprócz polskojęzycznego tekstu adhortacji *Ecclesia in America* – dziesięć artykułów, omawiających wybrane problemy Kościoła w Ameryce Łacińskiej w świetle posynodalnej adhortacji Jana Pawła II. Opublikowane artykuły stanowią uzupełniający komentarz do problematyki poruszonej w adhortacji.

Tematem synodu, który znalazł odzwierciedlenie w przewodnich ideach adhortacji posynodalnej było „Spotkanie z żyjącym Jezusem Chrystusem drogą do nawrócenia, komunii oraz solidarności”. Dokument papieski *Ecclesia in America* zawiera poza wprowadzeniem i zakończeniem sześć rozdziałów. Pierwszy został poświęcony biblijnym spotkaniom z żyjącym Jezusem Chrystusem. Drugi mówi o spotkaniach z Jezusem Chrystusem w dzisiejszej Ameryce Łacińskiej. Kolejne trzy rozdziały traktują o drogach nawrócenia, o drodze komunii i drodze sprawiedliwości. Ostatni rozdział podejmuje papieskie wezwanie do nowej ewangelizacji jako odpowiedź na aktualne problemy Kościoła amerykańskiego. W zakończeniu Jan Paweł II modli się w intencji spraw, które zostały poruszone w adhortacji.

Omówienie poszczególnych artykułów można rozpocząć od ostatniego autorstwa Wojciecha Klujka OMI, „Przewodnie idee adhortacji *Ecclesia in America* w kontekście jej źródeł i odnośników” (s. 223–242). W. Kluj analizuje adhortację od strony źródeł do jakich odwoływał się papież przy redagowaniu tekstu dokumentu. Tam, gdzie do głosu dochodzi papież dominuje preferowana przez Jana Pawła II forma medytacji biblijnej. Bezsprzecznie dla ubogacenia tematu i rozszerzenia perspektywy należałoby uwzględnić wiodące treści komentarzy prasowych i dyskusje teologów latynoamerykańskich na temat opublikowanego dokumentu.

Z kolei pierwszy z artykułów, Piotra Sokołowskiego SVD, „*Ecclesia in America* – przesłanie dla Kościoła na kontynencie amerykańskim oraz dla Kościoła Powszechnego” (s. 11–30), stanowi wprowadzenie do adhortacji. W artykule zaprezentowano głównie idee teologiczne dokumentu w kontekście Kościoła latynoamerykańskiego oraz jego znaczenie dla Kościoła powszechnego.

W części prezentującej główne idee dokumentu autor wyszczególnił trzy dominujące obszary tematyczne, ogniskujące treści adhortacji: pierwszy doty-

czy wewnętrznej odnowy Kościoła na drodze nawrócenia; drugi akcji Kościoła w sferze duchowej, takich jak: wprowadzenie wartości ewangelicznych w kulturę, rozkrzewianie wiary i stosunek do religii niechrześcijańskich. Trzecia obszar tematyczny odnosi się do różnych zjawisk życia społecznego. W artykule P. Sokołowski nie pominął także krytycznych uwag wobec adhortacji, która według niektórych nie wnosi nic nowego, tylko podsumowuje, co już powiedziano w innych dokumentach oraz podkreślił słabą recepcję dokumentu.

W kolejnym artykule „Misyjne kongresy latynoamerykańskie COMLA 7 – CAM 2” (s. 31–43) dwaj werbiści, Ludwik Fąs i Stefan Kukuła, przedstawili historię i znaczenie misyjnych kongresów latynoamerykańskich. Podjęcie problematyki kongresów misyjnych Ameryki stanowi cenne świadectwo żywotności Kościoła latynoamerykańskiego i jego wrastania w Kościół uniwersalny.

Radosław Jaszczuk CSSR ukazał „Wybrane aspekty nowej ewangelizacji w świetle posynodalnej adhortacji apostolskiej Jan Pawła II *Ecclesia in America*” (s. 45–74). Autor podkreśla, że nowa ewangelizacja wiąże się z doświadczeniem prawdziwego, osobistego spotkania z Jezusem Chrystusem. Tylko w takim doświadczeniu znajduje się siła przemieniająca, która rozpoczyna „autentyczny proces nawrócenia, komunii i solidarności”. Nowa Ewangelizacja polega na transformacji kultury od wewnątrz przez wzbogacenie jej wartościami chrześcijańskimi. Do specyficznych tendencji w kulturze Ameryki można zaliczyć: pluralizm, sekularyzm, subiektywizm i relatywizm moralny, globalizację, urbanizację. Dużym wyzwaniem dla Nowej Ewangelizacji jest zjawisko sekt i ruchów religijnych.

Kolejny autor, Tomasz Szyszka SVD, w artykule „Wyzwanie do ewangelizacji kultury według adhortacji Jana Pawła II *Ecclesia in America*” (s. 75–102) snuje refleksję w nawiązaniu do szóstego rozdziału adhortacji. Wychodząc od teologicznego fundamentu wcielenia Jezusa Chrystusa i jego odkupieńczej śmierci na krzyżu za ludzi wszystkich kultur i ras, podejmuje problem inkultracji w przepowiadaniu, tak aby Ewangelia była głoszona w języku i z uwzględnieniem tych, do których jest skierowana. Na życie ludzi ewangelizowanych należy spojrzeć holistycznie, mając na uwadze aspekt historyczny, geograficzny, socjologiczny, a nawet polityczny.

Ks. Jan Piotrowski w artykule „Maryjne drogi ewangelizacji Ameryki Łacińskiej” (s. 103–113) wskazuje na niezwykłą doniosłość kultu maryjnego w procesie ewangelizacji kontynentu latynoskiego, ze szczególnym uwzględnieniem objawień maryjnych w Guadalupe. Wydarzenie z Guadalupe przez swoją wymowę duchową i indiański, mocno zakorzeniony w miejscowej tradycji charakter objawień stanowi wzór ewangelizacji doskonale osadzonej w kulturze.

Prof. Władysław Kowalak SVD ukazał „Nowe ruchy (para)religijne na kontynencie amerykańskim” (s. 115–153). Punktem wyjścia w prezentacji tej

kluczowej problematyki było nakreślenie szerokiej panoramy uwarunkowań historycznych, który sprzyjały powstawaniu ruchów religijnych wśród Indian, takich jak: Taniec śniących, Taniec ducha, Pejotyizm, Szakeryzm. Autor przedstawił bardzo interesujący fenomen społeczny obu Ameryk, wskazując na tło i mechanizmy działania tych ruchów.

W bloku problemów społecznych, w referacie Piotra Mazurkiewicza „Janusowe oblicze globalizacji”, najpierw zostały omówione negatywne skutki globalizacji (s. 155–169). W pierwszej części artykułu autor przedstawił funkcjonowanie procesu globalizacji, natomiast w drugiej – stosunek Kościoła wobec tego ogólnoswiatowego i nieuniknionego zjawiska, które nie należy oceniać tylko negatywnie, bo stanowi ono szansę osiągnięcia większego dobrobytu. Istotne jest odpowiedzialne moralnie uczestnictwo w tym procesie i duch solidarności.

W kolejnym referacie – Andrzeja Dziuby „Ku prawom człowieka i demokracji w Ameryce Łacińskiej” (s. 171–202) – przewija się przekonanie, iż demokracja stanowi wielką szansę dla kontynentu latynoskiego i jest gwarantem zachowania praw człowieka. Autor wskazuje na specyficzne czynniki, które utrudniają rozwój struktur demokratycznych na tym kontynencie, takich jak: ubóstwo i analfabetyzm, szerokie wpływy rządów, czynnik etniczny, korupcja w życiu publicznym, brak niezależnych mediów.

O problemach ekologii na kontynencie latynoamerykańskim mówił Jarosław Różański: „Potrzeba troski o ekologię” (s. 205–221). Ta potrzeba oparta na biblijnym fundamencie (Rdz 1,25), zakłada budzenie świadomości wagi problemu i współpracę wszystkich ludzi z organami ustawodawczymi i rządowymi, aby możliwa była skuteczna ochrona środowiska naturalnego.

Książka J. Różańskiego jest cennym wkładem w przybliżenie najnowszej problematyki Kościoła latynoamerykańskiego. Zamieszczone w niej artykuły, których autorzy w większości pracowali jako misjonarze na tym kontynencie, stanowią cenny komentarz do tekstu adhortacji. Można wyrazić nadzieję, że podobne publikacje będą towarzyszyły pozostałym adhortacjom kontynentalnym. Jest to bardzo użyteczny i konieczny instrument, aby budzić w Kościele polskim ducha katolicyzacji, odpowiedzialności za Kościół Chrystusa, który wszędzie jest „u siebie w domu”, bo jest Kościołem światowym. Do każdego człowieka na świecie chce dotrzeć z Radosną Nowiną Zbawienia.

ks. ANDRZEJ MIOTK SVD

Bruno Forte, *Sui sentieri dell'Uno. Metafisica e teologia*, wyd. Morcelliana, Brescia 2002, s. 309.

Od dłuższego już czasu w pewnych kręgach intelektualnych, zwłaszcza jeśli chodzi o sytuację szeroko pojętej teologii zachodniej, mówi się o kryzysie postmodernistycznym. To złożone zjawisko intelektualno-egzystencjalne dotyka zarówno filozofię, jak i teologię. Nie bez powodu zaczyna się wyraźnie mówić o czasie postchrześcijańskim, który osłabia zarówno filozoficzną myśl w interpretacji istnienia, jak i teologiczną myśl w pluralistycznym (relatywistycznym) podejściu do uniwersalności chrześcijaństwa (zwłaszcza do Jezusa Chrystusa).

Powyższy problem nie stanowi absolutnej nowości, raczej powinno się dostrzec jego gradacyjną ewolucję począwszy od lat pięćdziesiątych XX w. W takim kontekście znaczenia nabiera publikacja ks. Bruno Fortego, profesora Papieskiego Fakultetu Teologicznego Południowych Włoch (Pontificia Facoltà Teologica dell'Italia Meridionale), zatytułowana *Na szlakach Jednego. Metafizyka i teologia*, która stanowi pierwszą część serii: *Dialogica dell'Amore* tegoż autora, obok innych: *Simbolica della Fede* oraz *Poetica della Speranza*.

Pierwsza część *Dialogica* stanowi zbiór esejów i artykułów, jak wyjaśnia sam autor, „na temat umysłów, które odległe od siebie w czasie i przestrzeni, stawiały sobie pytanie o Jednego i o wielość, otrzymując odpowiedź we wsłuchaniu się w Boga, który się ukrywa w objawieniu i objawia w ukryciu” (s. 8). Artykuły i eseje niniejszej publikacji są wybranymi interwencjami, które ukażały się na przestrzeni ponad 20 lat (s. 299–300). Tak więc stanowią doskonały, krytyczny punkt odniesienia wobec teologicznej sytuacji, a zarazem pozwalają na własne pogłębienie poruszanych tematów w postaci dalszych poszukiwań.

W ten sposób, obok wyjaśniającego wstępu (s. 7–11) oraz poetycko zabarwionego zakończenia (s. 297–298), mamy zbiór dwunastu rozdziałów w większości poświęconych niezwykle ciekawym postaciom i ich spojrzeniom na rzeczywistość: Dionizy Areopagita oraz analiza jego *Teologicznej mistyki* (s. 13–63), Cyryl z Aleksandrii wraz z jego refleksją na temat Trójcy Świętej, Chrystusa, Kościoła i Eucharystii (s. 65–88), postacie Amalariusza z Metz i św. Tomasza oraz ich eucharystyczne interpretacje „Triforme Corpus” (s. 89–100), trynitarną myśl Joachima da Fiore w pewnego rodzaju apologetycznym ujęciu (s. 101–116), temat indywidualnego usprawiedliwienia według Marcina Lutera oraz jego konsekwencje w teologii (s. 117–206), oryginalną myśl Antoniego Rosminiego na temat relacji Boga i człowieka (s. 207–225), czy postacie Johna Henry'ego Newmana oraz Sorena Kierkegaarda wraz z ich interpretacją wiary (s. 227–254). Praca zostaje zamknięta tematem objawienia oraz jego hermeneutyką, analizą aktualnej sytuacji chrześcijaństwa w nowo-